

# Antalya Redif Taburu'nun Kuruluşu ve İşleyişi

Güven Dinç\*

## Giriş

Padişah III. Selim tarafından gerçekleştirilen reformlar sadece birer yenilik çalışması değildi. Nizam-ı Cedid adı altında hayata geçirilen reformlar kendisinden sonra gelen padişahlar üzerinde derin etki yarattı.<sup>1</sup> Bunlardan biri olan II. Mahmut, III. Selim'in bıraktığı yerden devam ederek başta askerî alanda olmak üzere idarî, ekonomi ve kültürel alanlarda sayısız reform gerçekleştirildi. Tahta çıkmasından kısa bir süre sonra, Eylül 1808'de sadarete getirdiği Alemdar Mustafa Paşa'nın da girişimleriyle “*Nizam-ı Cedid*” örneğinde “*Sekbân-ı Cedid*” adıyla yeni bir ordu kurulmasını sağladı (Ekim 1808). Ancak Yeniçeriler bu yeni orduyu kuran ve Ocak'ta birtakım ıslahat yapma girişiminde bulunan Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa'ya karşı ayaklandı ve sadrazamın akıbeti öncekilerden farklı olmadı. Sekbân-ı Cedid ordusunun bânisinin ortadan kalkması bu ordunun sonunu da getirdi. Padişah II. Mahmut kendi canı ve tahtını da düşünerek 16 Kasım 1808 günü Sekbân-ı Cedid ordusunu kaldırdığını duyurdu.<sup>2</sup> Böylece II. Mahmut'un hayata geçirmek istediği yenilik hareketlerinin önu kapanmış oldu.

II. Mahmut, iktidarının hemen başında gerçekleştirmek istediği yeniliklerin önündeki en büyük engelin Yeniçeriler olduğunu anlamıştı. Bu yüzden bu engelin bertaraf edilerek yerine yeni bir ordu kurulması gerekiyordu. Bu maksatla bir taraftan Yeniçerilere denge olması amacıyla Topçu ve Arabacı Ocaklarına özel yakınlık gösterdi<sup>3</sup> ve bir taraftan da güvendiği adamları önemli görevlere getirdi.<sup>4</sup> Ayrıca

\* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Antalya/TÜRKİYE, gdinc@akdeniz.edu.tr ORCID: 0000-0003-1974-4280

1 Stanford J.Shaw, “The Origins of Ottoman Military Reform: The Nizam-ı Cedid Army of Sultan III. Selim III”, *The Journal of Modern History*, Vol.37, No.3, Eylül 1965, s. 292

2 Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C V, TTK. Yay., Ankara 1983, s. 93-96.

3 Ahmet Yaramış, “Yeniçeri Ocağının Kaldırılması ve Yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin Kurulması”, *Türkler*, C XII, s. 698.

4 Hüseyin Mehmet Paşa'yı Kaptan-ı Deryalığa (29 Kasım 1822), Mehmet Said Efendi'yi Defterdarlığa (1823), Benderli Selim Paşa'yı Sadrazamlığa (14 Eylül 1824), Kul Kethüdası Celaleddin Ağa'yı Yeniçeri Ağalığı'na (4 Eylül 1825), Anadolu Kazaskeri bulunan Kadızade

kamuoyunu da Yeniçerileri ortadan kaldırmak için uygun hale getirmeye çalıştı. 23 Mayıs 1826'da ise Meclis-i Meşveret'i toplayarak mevcut ocakların dışında Eşkinci Ocağı adıyla yeni bir ocağın kurulmasını sağladı. Eşkinci Ocağı'na kısa süre içerisinde 5 bin nefer kaydoldu.<sup>5</sup> Yeni Ocak 12 Haziran 1826 tarihinde II. Mahmut'un da hazır bulunduğu bir merasimle Etmeydanı'nda ilk talimini yaptı. Yeniçeriler ise bu yeni oluşumdan rahatsızlık duyduklarından talime başladığı gün Eşkinciler aleyhinde propaganda yapmaya başladılar. Nihayet birkaç gün sonra, 15 Haziran 1826 Perşembe akşamı, Etmeydanı'nda kazan kaldırmak suretiyle isyana kalkıştılar.<sup>6</sup>

İsyancılarla isyanı sürdürmemeleri için dolaylı yollardan görüşmeler yapıldı. Ancak isyancılar 1808 yılında Sekbân-ı Cedid teşkilatını kapattırdıkları gibi Eşkinci Ocağı'nı da kapattıracaklarına inanıyorlardı. II. Mahmut bu defa ulema sınıfını yanına almıştı. II. Mahmut Meclis-i Meşveret'i yeniden toplayarak kuvvet kullanılması yönünde karar çıkmasını sağladı. 16 Haziran tarihinde yapılan mücadelede çok sayıda Yeniçeri öldürüldü. Birçoğu da derhal yapılan yargılama ile idam, kürek, sürgün veya kalebend cezalarına çarptırıldılar. Bu olayın ertesi günü çıkarılan fermanla Yeniçerilik kaldırıldı ve tarihte "*Vaka-yı Hayriye*" adını aldı (17 Haziran 1826). Yeniçeriliği kaldıran fermanla planlandığı biçimde yeni bir ordu (Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye) kurulacağı da açıklandı.<sup>7</sup> Zira ülkenin içerisinde bulunduğu hassas durum yeni bir ordu kurulmasını zorunlu kılıyordu. Bu yüzden derhal teşkilat ve dış görünüş yönünden Avrupa usulünde yeni ordu kurulması çalışmalarına başlandı.<sup>8</sup>

### **Redif Asâkir-i Mansûre Teşkilatı'nın Kurulması**

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla kurulmasına karar verilen Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Kanunnamesi'ne göre yeni ordu 12 bin kişilik olacak ve 1.500 kişiden oluşan sekiz "*tertib*"e ayrılacaktı. 1828'de bazı değişiklikler yapılarak "*tertip*"

Tahir Efendi'yi Şeyhülislamlığa (25 Kasım 1825) tayin etti. Bkz. Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, C 12, Matbaa-yı Osmanîye, Dersaadet, 1301, s. 73, 114, 151, 159.

5 Ahmed Cevdet Paşa'ya göre "çend-rûz zarfında yazılanlar birkaç yüze bâliğ oldu bir taraftan dahi yazılmakta idi". A. Cevdet Paşa, *age.*, C 12, s. 174.

6 A. Cevdet Paşa, *age.*, C 12, s. 176-177; Yaramış, agm., s. 698-699.

7 Yaramış, agm., s. 700-701.

8 Karal, *age.*, C V, s. 151; Asâkir-i Mansure-i Muhammediye Kanunnamesi hakkında bkz. Hamza Keleş, "Asâkir-i Mansure-i Muhammediye Kanunnamesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C 14, No. 1, 2006, s. 227-240.

yerine “alay”, “kol” yerine “tabur”, “saf” yerine “bölük” tabirleri getirildi. Zamanla teşkilat genişledikçe birtakım değişiklikler daha yapıldı. İki alay bir liva sayılarak “*Mirliva*” komutasına bırakıldı. Alaylar “*hassa*” ve “*mansûre*” şeklinde ikiye ayrıldı. Başlarına da “*ferik*” rütbesinde birer subay getirildi. 1832’de önce “*hassa ferikliği*”, sonra da “*mansûre ferikliği*” müşirliğe yükselterek askerî rütbeler İmparatorluğun sonuna kadar sürecek şekilde kavuşturuldu. Ordu Avrupa’da olduğu gibi modern silahlarla teçhiz edilerek süreli talimlere tabi tutuldu. Eğitim için Prusya’dan subaylar getirildi, Avrupa’ya öğrenciler gönderildi ve Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne (1827), Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye (1834) okulları açıldı. Ancak yeni ordu için yapılan bu çabaların kısa sürede sonuç vermesi mümkün görünmüyordu. Ülkenin belli başlı kaynakları yeni orduya tahsis edilse de yeterli gelmediğinden asker sayısı da arttırılmadı. Dolayısıyla yeni ordunun sınırları geniş İmparatorluğu koruması mümkün değildi. Üstelik içeride ve dışarıda karşılaşılan 1828-1829 Rus savaşı ve Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa isyanı (1831-1833) karşısında başarı elde edilememişti.<sup>9</sup> Bu yüzden çok geçmeden bir çözüm yolu olarak Prusya ve Avusturya ordularında da başarı ile tatbik edilen yedek asker, yani “*Redif Asâkir-i Mansûre*” yetiştirilmesi yoluna gidildi.<sup>10</sup>

Redif Askerî Teşkilatı kurulmasına dair ilk bilgi 26 Mart 1834 / 15 Zilkade 1249 tarihli Takvim-i Vekayî’de (defa 80) “*Husûs-ı Redif-i Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye*” başlığıyla verildi.<sup>11</sup> Buradan bu yeni teşkilatın ayrı bir yapılanmadan ziyade var olan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusuna bağlı bir yapı kurulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Padişah II. Mahmut, diğer reformlarda olduğu gibi Redif Askerî Teşkilatı’nın kuruluşunu da üst düzey devlet erkânının geniş katılımının bulunduğu Meclis-i Meşveret’te kararlaştırdı.<sup>12</sup> Redif Teşkilatı, II. Mahmut’un kızı Saliha Sultan’ın Tophane-i Amire Müşiri Mehmet Halil Rifat Paşa ile düğünü (24 Mayıs 1834) münasebetiyle taşrada bulunan çok sayıda üst düzey devlet görevlisinin İstanbul’da

9 Mübahat Kütükoğlu, “Sultan II. Mahmut Devri Yedek Ordusu, Redif Asakir-i Mansûre”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 12, 1982, s. 127; Musa Çadırcı, “Anadolu’da Redif Askerî Teşkilatının Kuruluşu”, *TAD*, VIII-XII/14-23, 1970-74, s. 65-66.

10 Mübahat Kütükoğlu, “Redif Kıyafetlerinin Masarifine Dair”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C 41, S. 1-2, s. 283.

11 *Takvim-i Vekayî*, defa 80, 15 Zilkade 1249, s. 3.

12 Çadırcı’ya göre II. Mahmut döneminde gerçekleştirilen bütün yenilikler Meclis-i Meşveret’te kararlaştırılmış ve Padişah’ın onayından sonra yürürlüğe girmiştir. Bkz. Çadırcı, agm., s. 66.

bulunması fırsat bilinerek gerçekleştirilen geniş katılımlı bir Meşveret Meclisi'nde kararlaştırıldı.<sup>13</sup> Fakat teşkilatın resmen kurulması 8 Temmuz 1834 tarihinde II. Mahmut'un iradesinin çıkmasıyla gerçekleşti.<sup>14</sup>

Vilayetlerde Redif Teşkilatı tertip edilmesi için gönderilen hükümlere göre devletin çok sayıda askere ihtiyacı vardı. “*Asâkir-i Mansûre-i Şâhâne*” bu ihtiyacı karşılamak üzere teşkil edilmişti. Asker ihtiyacı yeterli olmadığından genç yaşlı çok sayıda Müslüman Mansûre ordusuna alınmış, fakat bunlar “*savaş sanat ve ilmîni*” bilmediklerinden başarı elde edilememişti. Yeni ordunun asker ihtiyacını karşılamak için neredeyse bütün Müslüman ahâlinin askere çağrılması gerekiyordu. Ancak bu “*bâdi-yi umrân-ı bilâd olan emr-i zirâ’at ve hırsatin ta’lîmîni mâcib*” olabilecekti. Bu yüzden böyle bir yola başvurulmayıp halkın refahı da gözetilerek savaş ilmini öğrenecek çok sayıda hazır asker bulunması “*nîyyet-i hâlisâsıyla*” Anadolu ve Rumeli’de Müslümanlardan herkesin kendi işi gücüyle meşgul olabileceği şartlarda “*Redîf Asâkir-i Mansûre*” adıyla bir düzenli ordu alay ve taburları tertip edildi.<sup>15</sup> Böylece ahâlinin işini aksatmadan istenildiğinde yeterli sayıda talimli asker temin edilebilecek bir sistem düşünüldü.

Redif Askerî Teşkilatı’nın kuruluş sebepleri arasında Asâkir-i Mansûre’nin yetersiz olması, askerlik çağındaki gençlerin uzun süre silah altında tutulmalarının tarım ve ticarete zarar vereceği endişeleri gösterilmekle birlikte Osmanlı ordusundaki yenileşme çabaları da gözden irak tutulmamalıdır. Yukarıda belirtildiği üzere devlet III. Selim döneminden beri askerî alanda köklü yenilikler yapmaktaydı. Zira bu teşkilat Osmanlı yöneticilerinin keşfettikleri bir sistem değildi. Devlet erkâmı bu askerî düzeni Alman ordusundan örnek almıştı.

Redif Asâkir-i Şâhâne’nin hangi gerekçe ve amaçlarla kurulduğunu duyurmak için Takvim-i Vekayi’de bazı yayınlar yapıldı. Bu şekilde halk redif yazılmaya teşvik edildi. Ayrıca Redif Taburları’nın başına mahalli hanedan ve eşraftan zabitler getirileceği ilan edilerek yerel güçlerin desteği de alınmaya çalışıldı.<sup>16</sup>

13 Çadırıcı’ya göre bu teşkilat “tıpkı Nizam-ı Cedid Ortaları gibi” idi. Bkz. Musa Çadırıcı, “Osmanlı Ordusunda Yeni Düzenlemeler”, *Birinci Askerî Tarih Semineri, Bildiriler, II*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı yay., Ankara 1983, s. 93.

14 BOA., *HAT.*, 1652/36.; *Takvim-i Vekayi*, defa 87, 29 Rebiülevvel 1250, s. 1; Ahmed Lütfi Efendi, *Vak’anüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi*, C IV, çev. Ahmet Hazerfen, YKY. Yay., İstanbul 1999, s. 160-161.

15 AŞS., 5/50-1 (109).

16 Kütükoğlu, “Sultan II. Mahmud Devri Yedek Ordusu”, s. 128.

Hayata geçirilen Redif Teşkilatı'nın gelir ve giderleri ilk olarak Asâkir-i Mansûre Teşkilatı'nda olduğu gibi Mukataat Hazinesi'nden yürütüldü. Bu ise hazinenin işlerini arttırdığından Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Hazinesi adıyla yeni bir hazine kuruldu. Redif Teşkilatı'na ait gelir ve giderlerin karıştırılmaması için de “*Redif Mansûre Zîmmeti*” oluşturuldu. Bir süre sonra redif askerlerinin giderlerini karşılamak için “*Redif-i Mansûre Hazinesi*” adı ile yeni bir hazine daha oluşturularak redif taburlarının oluşturulduğu sancaklardan çok sayıda gelir kalemi bu hazineye ayrıldı. Askerlerin aylık, elbise ve benzeri masrafları bu hazinece karşılanacaktı.<sup>17</sup> Zabitleriyle birlikte 4 bölükten ve 1426 kişiden müteşekkil bir tabura toplam 8.347,5 kuruş maaş ödenecekti.<sup>18</sup> 1834 yılı sonunda ülkedeki redif askeri sayısı 18.786, ödenen maaş tutarı 109.712,5 kuruşa ulaşmıştı.<sup>19</sup>

### **Antalya Redif Taburu'nun Teşkili**

Temmuz 1834 tarihinde İstanbul'da Redif Askerî Teşkilatı'nın kurulmasına dair karar alındığında ilk taburlarından birinin Antalya'da (Teke) tesis edilmesi kararlaştırıldı. Antalya'da Teke Sancağı Muhassılı unvanıyla görev yapan Osman Paşa'ya<sup>20</sup> ve Terkemiş Hassı Voyvodası Ahmet Azmi Bey'e<sup>21</sup> hitaben Ağustos 1834 başlarında (evahir-i Rebiülevvel 1250) ulaşan<sup>22</sup> ferman<sup>23</sup>, Redif Teşkilatı kurulmasına karar verildikten sonra ilk teşkilatlanmanın yapıldığı yerlerden birinin Antalya (Teke Sancağı) olduğunu göstermektedir.

Peki, ilk taburlardan biri neden Antalya'da kuruldu? Teke Sancağı, 1812-1814 yıllarında meydana gelen Tekelioğlu İsyamı dolayısıyla büyük bir kargaşa yaşamış, isyan sancak dışından karadan ve denizden müdahalede bulunan birliklerle 1814

17 Çadrcı, “Anadolu'da Redif Askerî Teşkilatının Kuruluşu”, s. 69.

18 Cahide Bolat, *Redif Askerî Teşkilâtı*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2000, s. 38-39.

19 Abdülkadir Özcan, “Redif”, *İslâm Ansiklopedisi*, C 34, TDVY., İstanbul 2007, s. 525.

20 Osman Paşa 14 Mayıs 1833 tarihinde Antalya muhassılı tayin edilmiş ve şehirde Mehmet Ali Paşa isyanının izlerini temizleyerek Osmanlı nüfuzunu yeniden tesis etmekle görevlendirilmişti. BOA., *C.ML.*, 470/19118.

21 BOA., *MŞH.ŞSC.d.*, 2401/78-1 (9 numaralı Burdur Şer'iyye Sicili).

22 Fermanın Antalya'da okunup gereğinin yapılmasına başlandığını duyuran yazı Antalya naibi Müderriszade Esseyid Osman Efendi tarafından bildirilmiştir. Bkz. BOA., *HAT.*, 332/19116-J.

23 AŞS. , 5/50-1 (109). Fermana yazılı hususlar Takvim-i Vekayi'de de yayımlanan Redif Talimnamesi ile neredeyse aynı idi. Bu talimname, dolayısıyla Muhassıl Osman Paşa'ya gönderilen ferman Kütükoğlu tarafından “Redif Nizamnamesi” olarak nitelendirilmiştir. Bkz. Kütükoğlu, “Sultan II. Mahmut Dönemi Yedek Ordusu”, s. 129-131.

yılında bastırılabilmişti.<sup>24</sup> Antalya, yakın dönemde, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa isyanında (1831-1833) ise birçok şehir gibi yeterli askerî güç bulunmadığından silahsız teslim olmuştu.<sup>25</sup> 1834 yılında Redif Askerî Teşkilatı'nın ilk uygulandığı yerlerden biri olarak Antalya'nın (Teke) seçilmesinde bu gelişmelerin göz önünde bulundurulduğuna şüphe yoktur.

Muhassıl Osman Paşa'ya gönderilen ferman, Redif Teşkilatı'nın Antalya'da ve ülkede hangi gerekçelerle kurulduğunu göstermektedir. Buna göre kuruluş gerekçeleri şöyle sıralanmıştır:

Muvazzaf Asâkir-i Mansûre-i Şâhâne'nin teşkil edildiği, ancak ülke sınırlarının genişliği ve kalelerin çokluğu nedeniyle yeni ordunun mevcudu yeterli gelmediğinden nefer sayısının artırılması gerekmektedir. Ancak ülkedeki Müslüman gençlerin tamamı yeni orduya asker yazılırsa bu halkın refahına zarar verecektir. Üstelik kısa bir süre önce Rus savaşı (1828-1829) ve Mehmet Ali Paşa isyanı (1831-1833) nedenleriyle orduya çağrılan çoğu kişi “*fenn-i harbden gâfil ve nizâmsız*” olduklarından başarı elde edilememiş ve bunlar için yapılan masraf boşa gitmiştir. Bu yüzden hem ahaliye zorluk çıkarmadan herkesin işi ve gücüyle uğraşması hem de istenildiğinde orduya talimli ve düzenli asker sağlayabilmek için “*Redif Asâkir-i Mansûre*” adıyla bir ordu teşkil edilmiştir. Karar “*sûr-i hümayun*” dolayısıyla İstanbul'da bulunan önde gelen devlet adamlarıyla müzakere edilerek alınmıştır.

Aynı fermana göre Redif Asâkir-i Mansûre düzeni şöyle olacaktır:

- 1- Her sancak eşit tutularak zabitanlarıyla birlikte 23-32 yaş aralığından 1.400 neferlik bir tabur teşkil edecektir.
- 2- Küçük sancaklar komşu diğer küçük bir sancak ile bir tutularak tamamlanacaktır.
- 3- Muvazzaf mansûre ordusundan emekliye ayrılanlardan yazılmasına öncelik verilecektir. Redif yazılacak olanların istihdamı sadece sefer durumunda geçerli olup bunun haricinde muvazzaf mansûre askerleri gibi görev verilemeyecektir.
- 4- Zabitanlar uygun olan yerel hanedan ve kişizadelerden vali tarafından seçilip Padişah tarafından tayin edilecektir.

24 Fahrettin Tızlak, “Tekelioğlu İsyanı”, *XIII. Türk Tarih Kongresi, (4-8 Ekim 1999)*, Ankara 2002, s. 237-254.

25 Güven Dinç, “Mehmet Ali Paşa İsyanı'nın Antalya'ya Etkileri (1831-1833)”, *Belleten*, S. 289, 2017, s. 876.

- 5- Askerlerin talimleri için gereken eğitimler muvazzaf mansûre ordusu bulunan yerlerde bunlardan, bulunmayan yerlerde ise İstanbul'dan temin edilecek<sup>26</sup>, atanacak zabıterler eğitimlik işini evvelâ gönderilecek eğitimlerle, sonra İstanbul'a gelerek bâb-ı seraskerîde öğreneceklerdir.
- 6- Talimgâh yerleri sancaklarda meşveret edilerek belirlenecektir.
- 7- Askerlerin senede iki defa büyük talimleri ve kontrolleri yapılacak, ziraat işlerinin az olduğu dönemlerde (Rûz-ı Hızır ve Rûz-ı Kasım) 15-20 gün talim yapacaklardır.
- 8- Sancak yöneticileri sürekli dolaşarak redif askerlerine nezaret edeceklerdir.
- 9- Elbise, silah, aylık ve tayinatları muvazzaf mansûre askerleri gibi devlet tarafından karşılanacak, kayıt sırasında verilecek bir kat üniforma temiz tutulup sadece talimlerde ve seferde giyilecek, zabıterler ise diğerlerinden farklı olarak üniformalarını sürekli giyeceklerdir.
- 10- Zabıtana verilecek nişanlar mutasarrıflar tarafından bildirilecek ve padişah tarafından onaylandıktan sonra Darphane-i Âmire'de basılacaktır.
- 11- Askerlere tüfek ve benzeri silahlar sadece talimde ve seferde zabıterleri tarafından verilecek, talim bittiğinde iade edilecektir.
- 12- Askerlere devlet tarafından 5 kuruş, zabıterlere de belirlenecek miktarda maaş bağlanacaktır. Bunların giderlerinin kaydedileceği defterler altışar aylık olarak İstanbul'a bildirilecektir.
- 13- Talimler sırasında talimgâhlara gidip gelme masrafları valilerin rey ve marifetleriyle gerçekleşecek, bunlar da defterlere eklenecektir. Sancak mutasarrıfları redif askerlerine nezaret etmek için dolaştıklarında meydana gelecek masrafları deftere katmayarak bunları kendileri karşılayacaklardır.

Redif Teşkilatı'nın kurulmasına karar verildikten sonra nerelerden, kimler tarafından asker toplanacağını gösteren emirler, belirlenen bölgelere gönderildi. Bu tarihe kadar nüfus sayımları yapılan yerlerin ne kadar redif çıkarabileceği hesaplanmıştı.<sup>27</sup> Buna göre Redif Mansûre Teşkilatı'nın ilk kurulduğu yerlerden

26 Çadırçı'ya göre bölgelerinde sivrilmiş veya servetlerine dayanarak ün yapmış ailelerin çocukları arasından seçilen subayların askerlikten haberleri bile yoktu. Dolayısıyla bunların er eğitimleri de başarısız olmuştur. Bkz. Çadırçı, "Anadolu'da Redif Askeri Teşkilatının Kuruluşu", s. 67.

27 Bolat, *agt.*, s. 26.

olan Antalya'nın (Teke) nüfusu bir tabur çıkarmaya yeterli gelmediğinden Terkemiş Hassı<sup>28</sup> ile birleştirilerek bir tabur teşkil edildi.<sup>29</sup>

Redif teşkilatının Teke Sancağı'nda kurulması emri üzerine Antalya'da Muhassıl Osman Paşa<sup>30</sup> ve Terkemiş Hassı Voyvodası Ahmet Azmi Bey<sup>31</sup> haberleşerek kendi görev bölgelerinde derhal çalışmalara başladılar. Gelen ferman Teke Sancağı genelinde yapılan bir duyuru ile ilan edildi. Osman Paşa Terkemiş Hassı Voyvodası Ahmet Azmi Bey'e yollanan emirname ile birlikte hemen Burdur tarafına doğru yola çıktı. Ferman, Burdur mahkemesinde de okunarak ilan edildi. İlk iş olarak Terkemiş Hassı kazalarının nüfus defterleri incelenerek hangi kazanın ne kadar nüfusa sahip olduğu ve ne kadar redif askeri çıkarabileceklerine bakıldı.<sup>32</sup> Yapılan incelemelere göre Antalya'da (Teke Sancağı) 29.759, Terkemiş Hassı'nda 27.587 Müslüman erkek nüfus vardı. Teke Sancağı ve Terkemiş Hassı'nda zabitanlarıyla birlikte hazırlanacak 1426 kişilik tabur için 1000 nüfusa 25 nefer<sup>33</sup> tekabül edecek şekilde bir dağılım yapıldı. Nüfusları nispetinde yapılan oranlamaya göre Antalya'dan 744, Terkemiş Hassı'ndan 682 olmak üzere toplam 1426<sup>34</sup> neferin kazalara taksimi Eylül 1834'te tamamlandı. Buna göre askerlerin sancaklara ve kazalara dağılımı şöyleydi:

28 Terkemiş, Osmanlı Devleti'nde Burdur ve çevresinde yaşayan Terkemiş Cemaati'nin adına izafeten Burdur ve çevresi için kullanılan isim idi. Terkemiş Hassı'nın idarî merkezi de Burdur şehriydi. Bkz. Fahrettin Tızlak, "Osmanlı Devleti'nde Burdur ve Çevresi İçin Kullanılan İsimler", *Burdur Araştırmaları*, S. 3, Yıl 2, Burdur 2012, s. 76-81.

29 BOA., *HAT.*, 332/19121-B.

30 "*Redif Mansûre tertibi irâde-i seniyyesinin infâz ve icrasına ne vecihle teşebbüs ve gayret etmekte olduklarına dair atıfettü Vidin Muhafızı ve sa'adetlü Aydın muhassılı hazrâtı ve Teke Muhassılı atıfettü Osman Paşa ve Terkemiş Hassı Vorvodası ve Sarâhân Mütesellimi bendeleri taraflarından tevâriid eden tahrîrât ve i'lâmât...*" BOA., *HAT.*, 332/19116 (tarihsiz).

31 BOA., *HAT.*, 332/19116-A.

32 BOA., *HAT.*, 332/19116-M.

33 Toplam nüfusun 57.346 olduğu göz önünde bulundurulursa her 1000 nüfusa 25 nefer hesabıyla 1433 asker yazılması gerekmektedir. Bu ise fermanda gösterilen 1400 kişi sayısını fazlasıyla aşmaktadır. Eğer 1000 nüfusa 24 nefer hesabı yapılıyorsa bu defa 1.374 nefer yazılacaktı ki bu da yine fermanda emredilen 1400 rakamından aşağıda kalacaktı. Dolayısıyla yapılan hesaplama zabitanlar da dâhil olduğuna göre yuvarlamalı bir işlemdir.

34 BOA., *HAT.*, 332/19116-M.



**Tablo 1:** Antalya Taburunun Teke Sancağı ve Terkemiş Hassı'na Dağılımı

<i>Sancak Adı</i>	<i>Nüfus</i>	<i>Nefer</i>
<i>Teke (Antalya)</i>	29.759 (%51,89)	744 (%52,17)
<i>Terkemiş Hassı</i>	27.587 (%47,11)	682 (%47,83)
<i>Toplam</i>	57346 (%100)	1426 (%100)

**Kaynak:** BOA., *HAT.*, 332/19116-M.

**Tablo 2:** Antalya Redif Taburu'na Teke Sancağı'ndan Yazılan Neferin Kazalara Taksimi

<i>Kaza/Nahiye/Köy Adı</i>	<i>İsabet Eden Redif Miktarı</i>
Kaza-i Antalya	224
Kaza-i Elmalı	131
Kaza-i Kaş	100
Kaza-i Kalkan	45
Kaza-i Finike	41
Kaza-i İğdir	30
Kaza-i Kardıç	15
Kaza-i Kızılkaya	25
Kaza-i Bucak	34
Kaza-i Millü	35
Karaöz	10
Kaza-i Serik	27
Beşkonak	15
Nahiye-i Has	4
Karye-i Kara Veliler	2
Karye-i İstavroz	2
Karye-i Hisar Çandır	2
Karye-i Yarbaş Çandır	2
Karye-i Çit Dibi	1
<i>Toplam</i>	745 <sup>35</sup>

**Kaynak:** AŞS., 5/52-4.

<sup>35</sup> Toplam rakama bir binbaşı dahildir.

Terkemiş Hassı'na ayrılan 682 neferin 210'u merkez kaza olan Burdur kazasına, 225'i Karaağaç-ı Gölhisar (Acıpayam) kazasına, 108'i Gölhisar-ı Hamid kazasına, 33'ü Kemer-i Hamid kazasına, 41'i, Siroz ma'a Tefenni kazasına, 65'i, İrle ma'a Yavice kazasına isabet etmiştir.<sup>36</sup>

Antalya Naibi Esseyyid Osman Efendi'nin 15 Eylül 1834 tarihli ilâmına bakılacak olursa Muhassıl Osman Paşa yukarıda nüfus oranlarına göre dağıtım yapılan askerlerin yazım işlemine başladı.<sup>37</sup> Osman Paşa 1834 sonları itibariyle Antalya taburunu toplamayı başardı.<sup>38</sup> Bu tabura binbaşı olarak Antalya hanedanından Yanıkzade Mehmet Ağa oğlu İsmail Ağa'yı tayin etti.<sup>39</sup>

Antalya Muhassılı Osman Paşa'nın kısa sürede çıkardığı işe bakılırsa kendisini başarılı saymak gerekir. Zira Teke Sancağı ve Terkemiş Hassı'ndan redif taburu tertibi ülke genelinde yazımı ilk tamamlanan taburlardan biridir. Öte yandan ülkenin her tarafında oluşturulması beklenen taburlarda nefer sayısı ya beklenen sayılara ulaşmamış ya da taburların tertibi istenilen sürede gerçekleşmemiştir.<sup>40</sup> Ancak Antalya'da tam sayıya ulaşılmıştı.

Temmuz 1835'te redif taburlarında bir topçu takımı kurulmasına karar verildi. Bu kapsamda Teke ve Terkemiş Hassı kazalarından müteşekkil redif taburundan topçuluğa yatkın bir çavuş, bir onbaşı ve 25 nefer ayrılarak topçu takımı oluşturuldu. Ancak teşkil eden topçu takımının Antalya'da talim yapması tüfek talimi kadar kolay olmadığından diğer topçu askerleri gibi İstanbul'a getirilerek Tophâne-i Âmire'de talim yaptırıldılar.<sup>41</sup> Daha sonra redif topçularının talimleri için Eylül 1837 tarihinin sonlarında (29 Cemaziyelahir 1253) Antalya ve Burdur'a

36 BOA., HAT., 332/19116-N.

37 BOA., HAT., 332/19116-L.

38 *Takvim-i Vekayi*, defa 95, sene 1250, s. 3 (Takvim-i Vekayi'nin tarihi 6 Şubat 1835 olsa da Antalya taburuna binbaşı tayini tarihi olan 7 Ocak 1835 tarihli fermanla taburun teşkilinin tamamlandığı ve zabitan ve neferatın isimlerinin yazılı olduğu defterin İstanbul'a gönderildiği belirtiliyor. Buna dayanarak Teke ve Terkemiş taburunun tekmil tarihinin 1834 yılı sonlarında gerçekleştiği tahmin edilebilir)

39 AŞS., 5/73-1 (163, Binbaşı tayin fermanı); *Takvim-i Vekayi*, defa 95, sene 1250, s. 3.

40 Sözelimi Mâden-i Hümayun ve Kastamonu'da Şubat 1835 sonlarında, Karaman, Aksaray, Beyşehir, Akşehir ve Kırşehir'nde Mart 1835 ortalarında, Sivas, Amasya, Aydın, Saruhan, Üsküp, Hamidiye, Viranşehir ve Kayseriye'de Temmuz 1835 ortalarında, Sofya, Manastır ve Nevrekob'da Şubat 1836'de, Hersek ve Çorum'da Haziran 1836'da Bosna'da ise hayli geç bir zamanda gerçekleştirilmiştir. Tırhala, Nevrekob ve Çorum'da bir tabur üç bölükten oluşabilmiş, Sersek Sancağı'nda ise ancak bir yarım tabur asker toplanabilmiştir. Bkz. Bolat, *agt.*, s. 27.

41 AŞS., 6/11-2 (18).

muallimleriyle birlikte 4 obüs ve çarha topu gönderildi. Bunun yanında “*beygir koşmak ve kullanmak fûnûnunda dahi tahsîl eylemeleri için*” 24 beygir tedarik edildi.<sup>42</sup>

### **Antalya Redif Taburu'nun Gelir ve Gideri**

Redif askerlerinin maaş, elbise ve silah masraflarının Redif Mansûre Hazinesi'nden karşılanacağı kararlaştırılmıştı. Buna uygun olarak Muhassıl Osman Paşa'nın gayretleriyle kısa sürede toplanan redif askerlerinin elbiselerin ücreti olan 44 bin küsur kuruş Redif Mansûre Hazinesi'nden karşılandı.<sup>43</sup>

Tabur teşkil edildikten sonra Osman Ağa İstanbul'a giderek askerlere verilmesi gereken malzemelerin sağlanması için görüşmeler yaptı. Bu görüşmelerden sonra neferler ve zabitan için gerekli elbiselerin mahallinde imali için yetki alındı. Tanesi 30 kuruştan 903 elbise tedarik edildi. 499 adet elbise de halihazırda mevcut idi. Ayrıca Tavaslı Osman Ağa'dan tanesi 35 kuruştan 500 şayak (sıkı dokunmuş kumaş) satın alındı.<sup>44</sup>

Askerlere verilecek tüfek, kılıç, palaska vb. levazımattan başka maaşları, mahiyeleri ile her yıl verilecek fes ve elbiselerinin senelik masrafı yüksek miktarlara ulaştığından bütçenin bunları karşılamaya imkânı yoktu. Bu yüzden Ağustos 1834'te “*îâne-i cihâdiye*”<sup>45</sup> adıyla yeni bir vergi getirildi. Bu vergi halkın sıkıntıya girmemesi adına tahammüllerine göre ve kazaların nüfus oranlarına göre yılda iki taksit halinde (Rûz-ı Hızır ve Rûz-ı Kasım) alınacaktı.<sup>46</sup>

Îâne-i Cihâdiye'nin Redif Hazinesi'ne zamanında teslimini sağlamak amacıyla mütesellim ve voyvodalar sarraf taahhüdüne bağlandı. Bu sayede vergi zamanında hazineye teslim edilemese bile bir bölgeden toplanması gereken meblağın gecikmeden hazineye girmesi sağlanıyordu. Bu işi üstlenenler daha çok “*taahhüdlü sarraflar*” idi.<sup>47</sup> Bu uygulama ülke genelinde yaygın olsa da Antalya'da Îâne-i Cihâdiye toplanması sırasında böyle bir uygulama tespit edilemedi.

42 BOA, C.AS. , 778/32933.

43 BOA, HAT., 526/25852.

44 BOA, C.AS. , 672/28241. Bu ücretlere pul parası dahil değildi.

45 Avarız türü vergi kategorisine giren Îâne-i Cihâdiye vergisi “muhârebeye yardım için muvakkaten istenilmiş bir îanedir. Bunun miktarı her mahallin derece-i iktidârına göre kaza ve liva üzerinde merkezden tertîb ve tevzi' defterlerine miktar-ı maktû' olarak vaz' olunur” şeklinde tanımlanmaktadır. Bkz. Abdurrahman Vefik Sayın, *Tekâlif Kāvâidi (Osmanlı Vergi Sistemi)*, çev. F. Hakan Özkan, T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yay., Ankara 1999, s. 99.

46 Mübahat Kütükoğlu, “*Redif Askerî Giderlerini Karşılama Üzere Alınan Bir Vergi: Îâne-i Cihâdiye*”, *I. Askerî Tarih Semineri, Bildiriler, II*, Ankara 1993, s. 146.

47 Bolat, *agt.*, s. 40-41.

İâne-i Cihâdiye toplanmasıyla ilgili emrin Antalya'ya ulaşma tarihi 7 Ekim 1834'tür.<sup>48</sup> Antalya'nın bir taksitte toplanması gereken iâne-i cihâdeye miktarı 62.500 kuruş olarak belirlendi. Terkemiş Hassı'ndan ise 25.000 kuruş tahsil edilecekti.<sup>49</sup> Fermanın gereği olarak 9 Kasım 1834 tarihinde Antalya (Teke) kazalarına dağıtımı yapılan "*İâne-i Cihâdiye*" oranları aşağıdaki gibidir.<sup>50</sup>

**Tablo 3:** Antalya'da Toplanan İâne-i Cihâdiye

<i>Kaza Adı</i>	<i>Vergi Miktarı (Kuruş)</i>
Antalya	10205
Elmalı	9355
Kaş	8930
Kalkan	4500
Finike	4500
İğdir ma'a nahiye-i Kardıç	4421
Kızılkaya	3100
Germiği ve Nahiye-i Bucak ve Millü ve Karaöz	7382
Karahisar-ı Serik maa nahiye-i Beşkonak	5107
Aşiret-i Murtana	2000
Aşiret-i Gebiz	1750
Aşiret-i Karakoyunlu	1250
<i>Taksit-i Evvel Toplamı</i>	<i>62500</i>

**Kaynak:** AŞS., 5/65-1 (146).

**Tablo 4:** Terkemiş Hassı'nda Toplanan İâne-i Cihâdiye

<i>Kaza Adı</i>	<i>Vergi Miktarı (Kuruş)</i>
Burdur	6750
Karaağaç ve Gölhisar	9500
Gölhisar-ı Hamid	4500
Kemer-i Hamid	1200
Siroz maa Tefenni	1300
İrle maa Yavice	1750
<i>Taksit-i Evvel Toplamı</i>	<i>25.000</i>

**Kaynak:** BOA., MŞH.ŞSC.d., 2401/93-1 (*Burdur Şer'îye Sicili*, 9).

48 AŞS., 5/64-2 (144).

49 BOA., MŞH.ŞSC.d., 2401/93-1.

50 AŞS., 5/65-1 (146).

İlk taksit olarak da Rûmî yılı hesabıyla 1249 senesi Rûz-ı Kasım'ında (17 Kasım 1834) dağıtımı belirtilen biçimde yapıldı.<sup>51</sup> 1835 yılında (1251 yılı taksit-i evvel ve taksit-i sâni)<sup>52</sup> bu oranlar uygulandı. Bu dağılım oranı ve miktarı 1836 yılına kadar devam etti.

Teke Sancağı ve Terkemiş Hassı kazalarından toplanan bir tabur askerin 1835 Mart'ından Ekim'i<sup>53</sup> ve 1835 Kasım'ından 1836 senesi Mart'ına kadar altı ayda gerçekleşen masraflardan Teke Sancağı hissesine isabet eden miktar 5 bin kuruş idi.<sup>54</sup> 1836 senesi Mart'ından Ekim'ine kadar geçen sürede ise gerçekleşen masraf 8211,5 kuruş idi.<sup>55</sup>

Redif Teşkilatı'nda zabitan ve neferlere silahları yanında elbiseleri ve fesleri de verilmektedir. Antalya taburunun fesleri 8 Mayıs 1836 tarihinde Antalya ve Hamid askerlerine ayrı ayrı dağıtıldı. Bu tarihe kadar dağıtılan toplam fes sayısı 2332 adetti.<sup>56</sup>

### **Redif Teşkilatı'nda 1836 Değişiklikleri ve Antalya Taburunda Uygulanması**

Redif Teşkilatı 1834 yılında belirtildiği üzere üst düzey devlet erkânının geniş katılımı ile gerçekleşen meşverette kararlaştırılıp kurulmuştu. Ancak aradan henüz iki yıl geçmişti ki teşkilatın icrasında bazı aksaklıklar görüldü. En büyük sorun askerlerin eğitiminin yetersiz olması ve zabitan hakkındaki şikâyetlerdi. Teşkilatı daha iyi işler hale getirmek için Haziran 1836'da İstanbul'da Padişah II. Mahmut başkanlığında bazı toplantılar gerçekleştirildi. Bunun sonucunda 1836 Ağustos'unda "*mînâvebe usulü*"nün kabulüne karar verildi. Usulün Antalya'da da uygulanmasıyla ilgili Muhassıl Osman Paşa'ya gönderilen fermana göre, nahiye ve köylerdeki redif neferleri nizamları gereği yılda iki defa sancak merkezinde toplanıp "*talim ve taallüm*" yapmaları gerekirken bu uygulama hakkıyla yerine getirilememektedir. Bu durum ise Teke Sancağı ve Terkemiş Hassı'ndan yazılan bir tabur askerin "*fünûn-ı harbîye*"de layığıyla talim ve taallüm yapmasını engellemektedir. Bu yüzden sancak merkezinde yılda iki kez yapılan toplu talim

51 AŞS. , 5/65-2 (144); AŞS. , 5/67-1 (146).

52 AŞS. , 6/1-2 (2); AŞS. , 6/39-2 (105); BOA., *MŞH.ŞSC.d.*, 2402/4-3 (10 numaralı Burdur Şer'iyye Sicili).

53 AŞS. , 6/7-1 (11).

54 AŞS. , 6/35-2 (100).

55 AŞS. , 6/55-3 (153).

56 BOA., *D.BŞM.MKH.d.*, 43146.

yerine - ki biri Rûz-ı Kasım hasat mevsimine rastladığından katılım az olmaktadır - “*münavebe*” ile talim ve taallümlerin yapılması kararlaştırıldı. Buna göre Teke ve Terkemiş Hassı kazalarından müteşekkil bir tabur 4-5 bölükten ibaret olup birer bölüğü sancak merkezine gelerek üçer ay ikamet ettirilecek, münavebeleri bitinceye kadar talim ve taallüm edeceklerdi. Münavebeleri bitince diğer bir bölük gelecek, bunlar da yerlerine döneceklerdi. Tabur binbaşısı ise daima münavebe yerinde bulunacaktı. Münavebe dönemlerinde askerlere beşer kuruşluk aylıkları yanında beşer kuruş daha ilave ödeme yapılacaktı. Talimnameye göre askerlere günlük üçer yüz dirhem ekmeke verilecek olup tayinatlarına da zam yapılacaktı. Münavebeleri bitip yerlerine döndüklerinde eski aylıklarını almaya devam edeceklerdi. Münavebe sırasında konaklanacak kışlaların inşası mutasarrıflar ile masrafı sancak içinden karşılanacaktı. Senede bir defa büyük talim yapmak için sancak merkezinde içtima ve bir ay kadar tabur talimi yapılacaktır.<sup>57</sup>

Redif askerlerinin münavebe usulüyle eğitimleri sayesinde bir taraftan sancak merkezlerinin askersiz ve diğer taraftan ziraat mevsimlerinde ahalinin işlerinden ayrı kalmaması sağlanacaktı. Talim sırası ziraat mevsimine rastlayan neferlerin işlerini komşuları görecekti.<sup>58</sup>

Aynı dönemde yapılan bir diğer değişiklik ile Redif Teşkilatı, Asâkir-i Mansûre taburlarına uyduruldu.<sup>59</sup> Zira bir savaş durumunda redif taburları da bu orduya ilhak olunacağından sistemin aynı olması gerekiyordu. Bu yüzden zabitleriyle birlikte 1426 kişiden oluşan taburlar, Asâkir-i Mansûre usulünce 860'a indirildi ve her sancakta bir tabur yerine üç tabur, yani 2560 kişilik redif askeri bulunması kabul edildi. Aradaki yaklaşık 1000 neferlik fark ise yeni asker yazılmasını gerektirdiğinden yeni asker yazılması, maaş, mahiye ve tertipleri Redif-i Asâkir-i Mansûre usulünce yapıldı. Yeni kaydedilen askerlerin Ceride Odası'na halihazırda redif taburları bulunan sancakların nüfus defterlerinde kayıtlı “*tivânâ*” neferatın tespitinden sonra yazılması sağlandı.<sup>60</sup>

Redif taburlarının askerî ve mali idarelerinin bir elde toplanması bu dönemde ortaya çıkan bir diğer değişiklik idi. Redif taburlarının mali işlerinin muhassıl veya mültezimlerle idaresi çeşitli yönlerden uygun bulunmayarak redif taburlarının

57 AŞS. , 6/53-1.

58 Çadırcı, “Anadolu’da Redif Askeri Teşkilatının Kuruluşu”, s. 69.

59 “*Bi’l-cümle Redif taburlarının Mansûre taburları veçhile tefrik ve tanzîmi irâde-i aliyye muktezâsından olmak...*” BOA., C.AS. , 211/9032.

60 Lütfi Efendi, *age.*, C 5, s. 169-170; Kütükoğlu, “*Sultan II. Mahmud Devri Yedek Ordusu*”, s. 141.

bulunduğu sancaklar bir araya getirilerek birer müşirin idaresine verildi. Yeni sisteme göre Redif Teşkilatı 5 müşirlikte toplandı.<sup>61</sup> Bu düzenleme içerisinde Teke, Hamid ve Terkemîş Hassı Konya Müşirliği'ne bağlandı.<sup>62</sup>

Müşirlik düzeniyle bağlantılı olarak getirilen bir diğer yenilik de Redif Teşkilatı'nın mali yapısı ile ilgiliydi. Buna göre redif teşkil edilen sancakların mali işleri müşirlere, bütün mukataa ve iltizamlar Mansûre Hazinesi'ne devredildi. Yine bunlar emanet veya iltizam yoluyla eski gelirleri üzerinden güvenilir şahıslara verildi.<sup>63</sup>

Münavebe sistemine geçildikten sonra Antalya ve Burdur'dan toplanıp münavebe usulüyle talim ve taallum yapan taburun bir aylık tayinat masrafı 7484,5 kuruş idi. Bu masraf Redif Mansûre Hazinesi'nden karşılandı.<sup>64</sup> Binbaşılara 187,5, yüzbaşılara 45, mülazım-ı evvellere 30, mülazım-ı sanilere 30, serçavuşlara 12,5, çavuşlara 10, onbaşılara 7,5, neferlere 5 kuruş mahiye ödendi.<sup>65</sup> Buna göre yeni düzenleme sonrasında Antalya Taburu'nun bir aylık maaş toplamı 8332,5 kuruş idi.<sup>66</sup> Bazen taburdan ayrılan askerler nedeniyle ödeme azalabiliyordu. Örneğin 1252 yılı Şevval ayına (1837 yılı başı) mahsuben Antalya Taburu'na 8332,5 kuruş tahsis edilmiş, bunun 8222 kuruşu zabitan ve neferata tevzi olduğundan geriye kalan 107,5 kuruş Redif Hazinesi'ne "*fazla*" olarak iade olunmuştu.<sup>67</sup>

1836 yılında uygulanmaya başlanan münavebeli talimler sırasında masrafların artması nedeniyle îâne-i cihâdiye vergisine zam yapıldı.<sup>68</sup> Muhassıl Osman Paşa'ya 16 Haziran 1836 tarihli gönderilen fermenda Anadolu ve Rumeli'de tahminî olarak toplanan îâne-i cihâdiyenin vaktinde toplandığı, fakat bazı yerlerde ertelenme veya geçim sıkıntıları göz önünde bulundurularak iptaller gerçekleştiği, bu yüzden asıl tertipten fazla olarak bir takım taburlar açıldığı, bunun masrafların bir buçuk katına çıkmasına neden olduğu, bu sebeple toplanmakta olan verginin

61 Diğer müşirlikler şunlardı: Hüdâvendigâr Müşirliği (Müşir Ahmet Fevzi Paşa), Ankara Müşirliği (İzzet Paşa), Aydın Müşirliği (Aydın Muhassılı Yakup Paşa), Erzurum Müşirliği (Erzurum Valisi Esat Paşa), Edirne Müşirliği (Çirmen Mutasarrıfı Mustafa Nuri Paşa). Kütükoğlu, "*Sultan II. Mahmud Devri Yedek Ordusu*", s. 141-143; Lütfi Efendi, *age.*, C 5, s. 166-169. Çadircı, "Anadolu'da Redif Askeri Teşkilatının Kuruluşu", s. 71-72; Bolat, *agt.*, s. 32.

62 BOA., *HAT.*, 304/17983-J.

63 Bolat, *agt.*, s. 40.

64 BOA., *HAT.*, 1259/48648.

65 BOA., *KK.d.*, 9606, s. 1-97.

66 BOA., *D.ASM.d.*, 39307, s. 7.

67 BOA., *D.ASM.d.*, 39238, s. 14.

68 BOA., *C.AS.*, 10/377.

yetersiz kaldığı açıklandı. Dolayısıyla kazaların hal ve tahammüllerine göre 1836 (Rumi 1251) yılı Rûz-ı Hızır'ından (Muharrem 1252) itibaren geçerli olacak şekilde Teke Sancağı'ndan toplanan 62.500 kuruşluk vergiye de zam yapıldı.<sup>69</sup> Buna göre sancak genelinden toplanan yeni miktar 87.500 kuruşa yükseldi.<sup>70</sup>

Haziran 1837 tarihi itibarıyla Teke ve Hamid sancaklarından tertip edilen redif askerlerine 256 çavuş palaskası, 2476 nefer palaskası, 5154 çanta dağıtımı yapıldı.<sup>71</sup>

Redif askerlerinin münavebe usulüyle talim ve taallümleri nedeniyle birer kışla yapılması zorunlu hale gelmişti. Antalya'da yaklaşık bin neferin ikamet edebileceği eski bir bina tamir edilerek kışlaya çevrildi. Tamirattan sonra kışla içerisinde 56 oda, hastane, çamaşırhane, mutfak, çeşme, havuz inşa edildi. Talimler kışlanın yanında bulunan meydanda yapıldı. Ancak burası biraz dar olduğundan genişletmek amacıyla meydanın sağında bulunan birkaç ev satın alınarak meydana dâhil edildi. Tüm işlemler için yapılan masraf 23.400 bin kuruştan fazla tutmuştu.<sup>72</sup>

Antalya Redif Taburu'nun kuruluşunu gerçekleştiren Osman Paşa 1837 yılında Şeyhülharam hizmetine görevlendirildiğinden<sup>73</sup> yerine Necip Paşa tayin olundu. Teke ve Hamit Sancakları ilhakiyla aynı zamanda Konya Feriki tayin olunan Necip Paşa 25 Aralık 1837 günü Antalya'ya gelmişti.<sup>74</sup>

Necip Paşa döneminde Antalya'da Redif Süvari Alayı da teşkil edildi. Antalya Mutasarrıfı Necip Paşa Teke, Hamit sancaklarıyla Terkemîş Hassı'ndan zabitanlarıyla beraber her bölük bir binbaşı ve 2 kolağası ve 114 neferden mürekkep olmak üzere 4 taburdan bir Süvari Redif-i Mansûre Alayı teşkil etti. Süvari alayının hayvan ihtiyaçları dışında kalan silah, elbise, kemer takımları gibi masrafları merkez hazineden karşılandı. Alayın zaruri ihtiyaçlarından dolayı hazineye yükünün 196.000 kuruş dolaylarında olması bekleniyordu. At ihtiyacı ve bunların eğer takımlarının ise mahallinden karşılanması planlandı.<sup>75</sup>

Temmuz 1838 tarihi itibarıyla alayın toplam masrafının ise 400 bin kuruş dolaylarına ulaşmıştı. Bu kadar yüksek bir meblağın hazineden tek kalemde

69 AŞS., 6/52-2 (145). Ülke genelindeki artış yaklaşık yüzde 50 idi. Teke Sancağı'ndaki artış oranı ise yüzde 40 olmuştu. Bkz. Bolat, *agt.*, s. 41.

70 AŞS., 6/57-1 (154).

71 BOA., *D.BŞM.MKH.d.*, 43432, s. 2.

72 BOA., *HAT.*, 1258/48638; BOA., *HAT.*, 1258/48638-A.

73 BOA., *D.BŞM.MKH.d.*, 43351, s. 1.

74 BOA., *HAT.*, 681/33195-A; BOA., *HAT.*, 681/33195-B.

75 BOA., *HAT.*, 1245/48327-C.



ödenmesi mümkün gözüküyordu. Bu sorun masrafın Necip Paşa'nın elinde bulunan ticaret sermayesinden karşılanarak senesi bitiminde muhasebesinin görülmesi ile çözüldü.<sup>76</sup>

1839 yılı baharında Teke ve Hamit sancaklarından teşkil edilen topçularla birlikte iki alay redif taburlarının matara ihtiyacı kayışlarıyla birlikte 4.923 adetti. Gerekli mataralar Dikimhane-i Amireden verildi.<sup>77</sup>

Necip Paşa'nın yaptığı başarılı çalışmalar arasında Mayıs 1839'da Teke ve Hamit sancaklarından mürettep redif alaylarında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan 500 deveyi kısa sürede toplaması gösterilebilir.<sup>78</sup>

Antalya'dan toplanan redif askerleri yaz mevsimlerinde yaylaklara çıkmaya alıştıkları için münavebe dönemi yaza gelen askerler sürekli hastalanıyorlardı. Bu yüzden hem askerleri hastalıktan korumak hem de çadır kurma yöntemlerini öğretmek amacıyla 1839 yaz döneminde Antalya Redif Taburları'nın talim ve taallümleri uygun yaylaklarda yapıldı.<sup>79</sup>

Ülke genelinde gerçekleştirilen çalışmalara rağmen Redif Teşkilatı için toplanan meblağlar yetersiz gelmiştir. 1839 başlarında Redif Hazinesi gelirleri 57 bin kese, giderleri de 96 bin keseyi bulmuştu. Bunun daha da artarak 120 bin keseye çıkması tahmin ediliyordu. Artık ödenecek miktarların karşılıkları bulunamıyordu. Meşveret Meclisi'nde yapılan değerlendirmelerde paranın dâhilde bulmanın imkânı kalmadığı ve bir dış borçlanma yapılması kararı alındı. Ufukta Mehmet Ali Paşa ile yapılacak harbin işaretleri görüldüğünden zafer alınması durumunda borcun gaza malından ödenebileceği düşünülüyordu. Ancak alınan karar gerçekleştirilemediği gibi ordunun Mısır kuvvetleri karşısında Nizip'te mağlup olması ve sonrasında Padişah II. Mahmut'un ölümüyle yerine Abdülmecit'in tahta geçmesiyle birlikte bazı değişikliklere gidildi.

Bu kapsamda redif askerlerinin o ana kadar yeterince talim görmüş oldukları düşünülerek münavebe usulü kaldırıldı. Bununla da kalınmayarak Redif Hazinesi de lağvedildi.<sup>80</sup> 6 Eylül 1843 tarihinde ise ilan edilen askerî kanuna göre Osmanlı ordusu muvazzaf ordu, redif kuvvetleri, yardımcı kuvvetler ve başıbozuklar olmak üzere dört sınıfa ayrıldı. Böylece redif birlikleri daimî orduya katıldı, muvazzaflık

76 BOA., C.A.S. , 91/4174.

77 BOA., C.A.S. , 202/8674.

78 BOA., C.A.S. , 822/34967.

79 BOA., C.A.S. , 99/4502.

80 Kütükoğlu, "Sultan II. Mahmut Devri Yedek Ordusu", s. 155-157.

süresi önceleri beş yıl, ardından dört yıl olarak belirlendi. Daha sonraki yedi yıl içinde redif (ihtiyat) askeri olarak her yıl bir aylığına (sonraları iki yılda bir) kıtaya çağrılıp eğitim görmelerine karar verildi.<sup>81</sup>

Antalya Redif Taburları, teşkilatın 1912 yılında kaldırılışına kadar varlığını sürdürdü.

### **Sonuç**

II. Mahmut devrinde Osmanlı ordusunda gerçekleştirilen önemli reformlardan biri olan Redif Askerî Teşkilatı devletin büyük önem verdiği askeri birliklerden biriydi. Bu yeni teşkilatın ilk tesis edildiği yerlerden birinin Antalya olması Antalya'da kısa bir süre önce yaşanan olumsuz gelişmelerden kaynaklanmıştı. 1834 yılı sonbaharında kurulan Antalya'da Redif Taburu alınan karar gereği Terkemış Hassı ile birlikte bir tabur teşkil etti. Taburun ekonomik ihtiyaçları büyük oranda Redif Hazinesi'nden sağlandı.

Teşkilatla ilgili merkezde alınan kararların Antalya taburunda derhal uygulamaya konulduğu anlaşılmaktadır. Bu yerel idarecilerin başarısı kadar Antalya ahalisinin böyle bir kuruma dört elle sarıldığını, sahiplendiğini de göstermektedir. Ahali üzerinde yeni bir vergi olan iane-i cihadiye vergisinin zamanında tahsil edilmesi buna ayrıca delildir.

1836 değişiklikleriyle birlikte feriklik usulüne geçilmesiyle Konya ferikliğine bağlanan Antalya taburları Ferik Osman ve Necip Paşalar dönemlerinde ayrı bir öneme sahipti. Ancak Tanzimat'ın ilanı sonrası orduda yapılan değişiklikler ile Redif Teşkilatı'nın gözden düştüğü anlaşılmaktadır.

81 Özcan, agm., s. 525.

**Kaynaklar****Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)**

- BOA., *C.A.S.*, 10/377.  
BOA., *C.A.S.*, 202/8674.  
BOA., *C.A.S.*, 211/9032.  
BOA., *C.A.S.*, 672/28241.  
BOA., *C.A.S.*, 778/32933.  
BOA., *C.A.S.*, 822/34967.  
BOA., *C.A.S.*, 91/4174.  
BOA., *C.A.S.*, 99/4502.  
BOA., *C.M.L.*, 470/19118.  
BOA., *D.ASM.d.*, 39238.  
BOA., *D.ASM.d.*, 39307.  
BOA., *D.BŞM.MKH.d.*, 43146.  
BOA., *D.BŞM.MKH.d.*, 43351.  
BOA., *D.BŞM.MKH.d.*, 43432.  
BOA., *HAT.*, 1245/48327-C.  
BOA., *HAT.*, 1258/48638.  
BOA., *HAT.*, 1258/48638-A.  
BOA., *HAT.*, 1259/48648.  
BOA., *HAT.*, 1652/36.  
BOA., *HAT.*, 304/17983-J.  
BOA., *HAT.*, 332/19116.  
BOA., *HAT.*, 332/19116-A.  
BOA., *HAT.*, 332/19116-J.  
BOA., *HAT.*, 332/19116-L.  
BOA., *HAT.*, 332/19116-M.  
BOA., *HAT.*, 332/19116-N.  
BOA., *HAT.*, 332/19121-B.  
BOA., *HAT.*, 526/25852.

BOA., *HAT.*, 681/33195-A

BOA., *HAT.*, 681/33195-B.

BOA., *KK.d.*, 9606.

BOA., *MŞH.ŞSC.d.*, 1152 (5 Numaralı Antalya Şer'iyye Sicili).

BOA., *MŞH.ŞSC.d.*, 1153 (6 Numaralı Antalya Şer'iyye Sicili).

BOA., *MŞH.ŞSC.d.*, 2401 (9 Numaralı Burdur Şer'iyye Sicili).

BOA., *MŞH.ŞSC.d.*, 2402 (10 Numaralı Burdur Şer'iyye Sicili).

### **Telif Eserler**

Ahmed Cevdet Paşa, *Tarih-i Cevdet*, C 12, Matbaa-yı Osmaniye, Dersaadet, 1301.

Ahmed Lütfi Efendi, *Vak'anüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi*, C IV, çev. Ahmet Hazerfen, YKY. Yay., İstanbul 1999.

Çadircı, Musa, "Anadolu'da Redif Askerî Teşkilatının Kuruluşu", *TAD.*, VIII-XII/14-23, 1970-74, s. 63-75.

Çadircı, Musa, "Osmanlı Ordusunda Yeni Düzenlemeler", *Birinci Askerî Tarih Semineri, Bildiriler, II*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yay., Ankara 1983 s. 85-98.

Dinç, Güven, "Mehmet Ali Paşa İsyanı'nın Antalya'ya Etkileri (1831-1833)", *Belleten*, S. 289, 2017, s. 857-884.

Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, C V, TTK. Yay., Ankara 1983.

Keleş, Hamza, "Asâkir-i Mansure-i Muhammediye Kanunnamesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C 14, No. 1, 2006, s. 227-240.

Kütükoğlu, Mübahat, "Redif Askerî Giderlerini Karşulamak Üzere Alınan Bir Vergi: İâne-i Cihâdiye", *I. Askerî Tarih Semineri, Bildiriler, II*, Ankara 1993, s. 145-166.

Kütükoğlu, Mübahat, "Redif Kıyafetlerinin Masarifine Dair", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, C 41, S.1-2, s. 283-299.

Kütükoğlu, Mübahat, "Sultan II. Mahmut Devri Yedek Ordusu, Redif Asâkir-i Mansûre", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 12, 1982, s. 127-158.

Özcan, Abdülkadir, "Redif", *İslâm Ansiklopedisi*, C 34, TDVY., İstanbul 2007, s. 524-526.

Sayın, Abdurrahman Vefik, *Tekâlif Kavâidi (Osmanlı Vergi Sistemi)*, çev. F. Hakan Özkan, T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yay., Ankara 1999.

Shaw, Stanford J., "The Origins of Ottoman Military Reform: The Nizam-ı Cedid Army of Sultan III. Selim III", *The Journal of Modern History*, Vol.37, No.3, Eylül 1965, s.---

*Takvim-i Vekayi*, defa 80.

*Takvim-i Vekayi*, defa 87.

*Takvim-i Vekayi*, defa 95.

Tızlak, Fahrettin, "Osmanlı Devleti'nde Burdur ve Çevresi İçin Kullanılan İsimler", *Burdur Araştırmaları*, S. 3, Yıl 2, Burdur 2012, s. 76-81.

Tızlak, Fahrettin, "Tekelioğlu İsyanı", *XIII. Türk Tarih Kongresi, (4-8 Ekim 1999)*, Ankara 2002, s. 237-254.

Yaramış, Ahmet, "Yeniçeri Ocağının Kaldırılması ve Yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin Kurulması", *Türkler*, C. XII, s. 734-756.

